

Távoli tanulságok – közeli keservek

A világjárvány megközelítései

Lassan fél éve, hogy a kínai Vuhanban először észlelték az új fenyegetés, a koronavírus megjelenését. Azóta pandémiává terebélyesedett a kór. A világjárvány villámtempóban terjedt előbb Ázsiában, majd Európában, aztán tarolni kezdett Amerikában, a Közel- és Közép-Keleten, sőt Afrikában is. Ahány ház, annyi szokás – ahány ország, annyiféle hozzáállással, kormánykísérlettel találkoztunk. Akadtak köztük követendő példák vagy éppen visszatetszést szülő „világmegváltó ideológiák”. Ezekből találunk röviden, anélkül, hogy a végső gyógymódot le lehetne szűrni azokból a megközelítések közül, amelyek a szervezett ellenállást vagy éppen a halált megvető bátorságot példázzák. Közben kaszabol a Kaszás.

Kína túljutott a nehezen – vagy mégsem?

Amikor decemberben egy vuhani szemészorvos fölhívta a kollégái figyelmét egy újfajta fenyegető vírus létezésére, a hatóságok elővették, és megfenyegették, álljon le a rémhírterjesztéssel. Aztán kezdett komolyra fordulni a helyzet. A kínai központi vezetés határozott lépésre kényszerült. Másutt ismeretlen eszközöz folyamadott: végül tizenegy hétig tartó teljes vesztegzárat rendelt el a tíz-egynéhány milliós városban, majd az egész tartományban. Később országszerte súlyos korlátozásokat vezetett be, mert a holdújév körüli hatalmas „népvándorlásban” széthordták a fertőzést.

Szigorodott az ellenőrzés, beindult az egészségügyi (és védőeszköz-termelési) átcsoportosítás. Az első eredmények sikert hoztak, április elejére oldottak a zárlaton. A pártvezetés előbb megkövette a „vétkes” kiszivárogtatót (az orvos addigra elhunyt a járványban), majd ünnepélyesen bejelentette: győztünk.

De a neheze még hátravan. A normális rend lassan éledezik. A gazdaság újraindítása megkezdődött. Ám az év első negyedének pekingi adatai nyomottak vagy nyomasztóak. Márpedig ha Kína, a mai világ Manchester tüsszent egyet, nem árt az Óperencián túl is védőmaszkok mögé bújni. A recessziós előrejelzések adatai szóródnak, de nem kétséges, hogy az egész világra hatnak – akár a rágal. A borúlátás megalapozott.

Mínt hogy mindez az egész világ gazdaságot megviselő, „kereskedelmivé” leegyszerűsített amerikai–kínai háborúskodás kulisszái előtt játszódik – ami valójában a jövő hegemoniájáról is szól –, a közvetlen frontok átmeneti lecsöndesedése után kiújultak a propagandacsörték. Hogy Kína eltussolta a válságot, és ezzel késleltette a külvilág ellenlépéseit – kontra: valójában amerikaiak hircibálták be a vírust, meg most különben is együttműködésre van szükség, semmint „America First” jellegű különutas erőfitogtatásokra...

Ám az egész távol-keleti térségben (is) nagyobb új keletű problémának látszik a viszonylag frissebb fölisme-

rés, hogy bármiféle oldódás esetén számolni kell a vírus föltámadásával, egy második (netán harmadik, negyedik) járványhullámmal. És nemcsak az ismét meglóduló utazások, mozgások, hanem a vírus újabb mutációi, a gyógyultnak nyilvánítottak újrafertőződése is óva int.

A második áldozat: Dél-Korea keményen ellenáll

A Koreai-félsziget déli fertálya volt a második ország, amelyben tömegesen megjelent a járvány. A kormányzat az első pillanattól kőkeményen lépett föl ellene. Az ellenzék még ezt is kevesellte: a baloldali és északi nyitással kísérletező Mun Dzsein elnökkel szemben a választásokra készülő ellenfelei még az impeachment pallosát is meglóbálták. Aztán amikor megtapasztalták, hogy a nagyvilág alaposan tanulmányozza kormányuk módszereit, és méltán, április idusán, a járvány kellős közepén – maszkban, kesztyűben vagy éppen „levelező tagozaton” – megtartott parlamenti választáson a kormányzó párt abszolút többséget szerzett, így még stabilabban kézben tarthatja a gyeplőt.

Mert Mun gyors föllépése és taktikája bevált. Különösebb korlátozásokat nem vezetett be, de tízezerszám végezték a tesztek. Aki fertőzöttnek bizonyult, azonnal elkülönített kórházi kezelést kapott. Aki járványhordozó lehetett, szigorú karantén alá került. Mindezt a legnagyobb nyilvánosság előtt tették, mégis diszkréten. Az embereket számokkal azonosították, amit csak a megfelelő hatóság tudott azonosítani, és legkorszerűbb eszközeik (mobil, „pénzközpő” bankkártya) révén mozgásukat folyamatos ellenőrzés alá vonták.

A fertőzékenység közelmúltbeli kapcsolatait alaposan kinyomozták – hasonló „kórkopóknak” köszönheti sikereit Szingapúr is. De a fertőzötteknek csak az azonosítási számát tették közzé, meg hogy az elmúlt napokban pontosan mikor, hol jártak, így mindenki ellenőrizhette magát, nem keresztezte-e vírushordozó az útját. A fenyegető fenyegetettekről szóló, idejétmúlttá vált adattömeget utóbb megsemmisítették.

Ezer szerencse, hogy a szomszédos mostohatestvérüket, a kőkorszaki kommunista Észak-Koreát – saját hivatalos állítása szerint – messziről elkerülte a közelében pusztító kór. Vagy csak ők állnak továbbra is távol a valóságtól?! Hónapokig állították, hogy – a külföldi kórsa híresztelések dacára – náluk nincs vírus. De a határok lezárásától kezdve (ez nem jelentett nagy megrázkódtatást!) rendkívüli óvintézkedéseket vezettek be – odáig, hogy épp a déli demokratikus választások napján még az államalapító „szeretett és tisztelt Nagy Vezér”, Kim Ir Szen születésnapját sem ünnepelték a szokott tömegrendezvényekkel... Őket inkább ósdi politikai kór rágja.

A „korszerűbben kommunista”, piacosodott Vietnám szintén korán és aktívan reagált a szomszédos Kínából terjedő ragályra. Már az első borús hírek hallatán, január elején elkezdték a kockázat fölmérését, majd az országirányító egypárt határozott lépésekbe kezdett. Beindult a kiterjedt tesztelés, szigorú karantént vezettek be (volt, hogy egy egész községet zár alá parancsoltak), a harcedzett társadalom egységesnek és fegyelmezettnek bizonyult. Mindennek tulajdonítható, hogy itt a sok teszt és viszonylag kevés fertőzött mellett még április

derekán sem volt elhunyt áldozata a járványnak. Nem árt emlékezni: amikor 2003-ban Vietnámot érintette elsőként egy hasonló ragály, a SARS, ugyancsak ők voltak az élenjárók, akiknek – a WHO tanúsítványa szerint is – sikerült megfékezniük a kórt.

Az itt is szabadjára engedett, gyors reagálású magánszektor rárepült a védőeszközök gyártására, olyan-nyira, hogy később – Kína mellett – a külföld gáláns megsegítőiként jelenhettek meg. A hosszú bezártság fenyegette szegényebb rétegeknek pedig – nem a párt, hanem éppen magánvállalkozók kezdeményezésére – „rizs-ATM-eket” hoztak létre, ahol a kártyával igazolt rászorulóknak ingyen napi másfél-két kilót vehettek ki a „kaja-bankautomatákból”.

A szomszédos Kambodzsában merőben más (másutt már járt) utat választott a helyi illiberális vezér: parlamenti túlhatalmát arra használta ki, hogy ezentúl rendeleti úton kormányozhasson. Bíróági eljárásokat folytat a még létező ellenzékiekkel szemben, és ugyanez fenyegeti a kormányzatot bírálni merészelt sajtómunkásokat is. (Ezer szerencse, hogy Phnompen olyan távol van Budapesttől.) Ám az április derekán esedékes buddhista újév háromnapos ünnepélyes vízlocsoló ceremóniáit – csakúgy, mint Laoszban, Thaiföldön vagy Mianmarban – igencsak fékezett habzással, jobbra családi körben élték meg.

Japánban valójában az olimpia elhalasztása után virítottak: Abe miniszterelnök ezermilliárd dolláros konjunktúraélénkítő programot hirdetett meg (plusz 22 milliót a kormányimázsra), majd a legfontosabb prefektúráknak, később az egész országnak korlátozó intézkedéseket

javallt. Lehet, hogy mindez kevésnek bizonyul. A tokiói egészségügyi minisztérium – az intézkedések hatékonysága híján – akár 400 ezer áldozattal riogat.

Az új keletű távol-keleti tapasztalatok azt diktálják, hogy arrafelé tán jobban rákésülhetnek a vírus újabb támadására, mint a kór még terjedő első ostromával viaskodó nyugati világban. Mifelénk – kissé megkésve – még a módszertan vitái és a védő-, valamint pénzeszközökért folyó versenyfutás fázisában leledzenek a méltán (?) meglepett politikusok.

Európai Unió:

van-e a vírusnak útlevele?

Amikor már Brüsszel fölött is csapkodtak a villámok, az Európai Bizottság és a többi uniós vezetőtestület is igyekezett összeszedni magát. Nehezebb a tagországok kormányait egységes döntés mögé fölsorakoztatni. Ez pedig régóta így van – és gyaníthatóan így is marad. A nemzetállami bezárkózás hívei, de olykor a közös megoldásokra nyitottabbak is saját kormányzatuk szükségleteit igyekeztek előtérbe helyezni, míg a nagyobb egység hívei (netán a mediterrán végek pazarlására panaszkodó nettó befizetők) próbáltak ezen fölülemelkedni.

Tagadhatatlan, hogy a legnagyobb déli tagországok, az olaszok, a franciák, utóbb a spanyolok is, könnyelműbben késlekedtek, ami mába érő kényes következményekkel járt. A folyamatosan érkező nyomasztó statisztikai adatsorok arról tanúskodtak, hogy a jobban fölkészült, védőeszközökkel alaposabban felszerelt, hagyományosan fegyelmezettebbnek tekintett németeknek vagy osztrákoknak is súlyos áldozatokkal kellett számolniuk. De

még az általában egy kalap alá vont skandináv országok között is jelentős megközelítési különbségeket tapasztalhattunk.

A gyorsabban és szigorúbban reagáló dánok, norvégok, kivált a finnek már az első jelek szerint is hatékonyabban álltak ellen a járvány ostromának, mint a mindehhez hiperliberális módon közelítő svédek. A Stockholmban valóságos tévésztárrá vált Anders Tegnell járványügyi főnök futószalagon árasztotta magából a bizakodó nyilatkozatokat: bennünket nem fenyeget a vírus járványszerű terjedése. Nyitva maradtak a határok meg az iskolák, bárók, síparadicsomok is. Amikor kiderült egyik-másik tévedése, csökönyösen arról győzködte a publikumot, hogy elvégre nemcsak a helyzet, hanem maga a vírus is folyvást változik. És bár cáfolta, a jelek szerint a „nyájimmunitás” terjedésére számított. „Lehet, hogy a dánok hoztak túl kapkodó intézkedéseket, majd a végén meglátjuk, ki jött ki ebből jobban...”

Aztán jöttek a riasztó hírek, ám Tegnell ragaszkodott álláspontjához, és engedékeny miniszterelnökére hivatkozott: itt nem lehet mindent törvényekkel szabályozni. Az a legfontosabb, hogy mindenki felelősen, felnőttként viselkedjen. Ki-ki a maga módján fogta ezt föl. Az egészségügyi hatóságok „félúton”, a csoportos fertőzések beköszöntével fölhagytak a széles körű teszteléssel, csak a kórházba kerülteket vagy a góccokkal érintkezett személyeket vizsgálták. És bár csak az ötvenfősnél nagyobb összejöveteleket tiltották be, a nyáj nem a kisebb fertőzés árán szerzett immunitást mutatta, hanem a ragály kiterjedésének igazolta. A szabályozás karcsúnak bizonyult.

Az április derekára dúsuló adatok azt látszanak igazolni, hogy a svédek végül csak kihúzták a gyufát. A – jóllehet csaknem kétszer akkora népességű – Svédország bizonyítottan fertőzött részaránya gyorsan nőtt, az áldozatok száma négy-nyolcszorosa a dánoknak és a norvégoknak, és csaknem hússzorosa a megfelelő finn adatnak. A „bezzeg” finnek kemény kijárási korlátozásokat vezettek be (még az országon belüli utazást is fékeztek), szoros ellenőrzés alá vonták a határait, és már ekkor május közepéig megtiltották a kétfősnél nagyobb (?) rendezvényeket! Északi rokonaink „kórlapjai” egyelőre feltétlenül őket igazolják.

Az ébredező brüsszeli koordináló szervezetek is megállapították: a vírus nem rendelkezik útlevéllal, a kór nem ismer határokat. És miközben határtalan a bizonytalanság a közös európai mentőövek finanszírozása és elosztása körül, eközben az Atlanti-óceán túlszárjáról is riasztó jelentésekkel kell szembenézniük. A lassú föltápászkodás közepette nem lehetett nem odafigyelni Thierry Breton belső piaci főbiztos intó megállapítására: emberéletben már most is drámai árat fizettünk, ám a gazdaság még keservesebben megfizet majd a csata végeztével.

A kínai gazdaság a vártnál nagyobb mértékben, 6,8 százalékkal zsugorodott az első negyedévben a hasonló tavalyi adatokhoz képest, először fordult negatívba – a „bruttó” blokádok miatt. Ami riasztóbb: a világ hozzánk közelebb álló részein még korábbi fázisában tartanak a drámai ütközetek.

Amerika válasz(tási) út előtt

Az újráválasztására készülő amerikai elnök egyoldalú bezárkózásával

a globális politikát igyekeznek saját érdekeinek alárendelni. A politikusi múlt nélküli, ám annál harsányabban magabiztos ingatlanügynökből lett elnök végletes „America First” jelszava jegyében egy handlé rámenősségével tárgyal újra már kialakított szabadkereskedelmi szerződést (NAFTA), bolygat szövetségi rendszereket (EU, illetve saját távol-keleti védelmi paktumai), rúg föl sokoldalú egyezményeket (Irán), hogy cserben nemzetközi szervezeteket (WHO). Odahaza, tanácsadói sürgetése ellenére halogatta a járvány kezelését, hogy kései megvilágosodásában aztán fő riválisa, Kína nyakába varrja minden bajok okát. De végtére is ki nek higgyünk?!

Fölöttébb találó a világot bejárt parabola: *(Képzelt riport egy-két amerikai elnöki fesztiválról...)* Mit mondhatna napi tájékoztatóin a magát teljhatalmúnak vélő Trump elnök mint egy mai Titanic kapitánya. Nincs itt sehol egy jéghegy... Az egy másik tengeren púposkodik... Ha van is itt valahol, hamarosan elolvad... Mégis van, de mi simán kikerüljük... Na jó, nekimentünk, de nagyon hamar kijavítjuk a károkat... Ez valójában egy kínai jéghegy... Most kényszerűen vízre kell szállnunk, de aki csak igényli, csodálatos mentőcsónakjaink vannak ám... De szépen kell kérni... Illetve még sincsenek, elvégre nem vagyunk mi mentőcsónak-kereskedők... Az utasok bezzeg gondolhattak volna a jéghegyre, hozzhatták volna a sajátjukat... Voltak nekünk is mentőcsónakjaink, de a hajó előző kapitányai kinn hagyták a parton... Nyugi, mindent megoldunk, csak hagyjanak már a pánikkeltő álhíreikkel!

A nagyvilág nem kis aggodalommal várja a novemberi amerikai válasz-

tást, és főleg azt, hogy visszazökken-e a glóbusz szekere a megszokott kérvívágásba. Sőt: létezik-e még az a bizonyos járható út...

Kényes következtetések – a pandémia előtt

A járvány kitörése előtt nem keltett figyelmet a Világ Felkészültség-figyelő Tanácsának első jelentése (Global Preparedness Monitoring Board – társelnök: Gro Harlem Brundland volt WHO-vezérigazgató és Elhadj As Sy, a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Szövetség elnöke). A tanulmány egy újabb potenciális járványveszélytől óvott. Elemzésükben a két óriás, az Egyesült Államok és Kína önös acsarkodásától az igazi, vizionárius politikai személyiségek hiányán át számos probléma mellett a világjárványok kezeléséig jutnak. Legriasztóbb okfejtésük: földünkön túlságosan régóta a pánikreakciók, majd a csöndes tagadás ciklusai váltják egymást. Ha tombol a kór, riadt kapkodás lesz az úr. Most csakugyan világméretű együttműködésre van – vagy lenne – szükség. Aztán mihelyt úrrá leszünk az átmeneti bajokon, feledésbe merülnek a továbbra is szükséges erőfeszítések.

Egyetlen példa: a SARS-járvány tapasztalatain okulva a kormányokat arra kérték, hogy a megfigyelés, a laboratóriumi és a közegészségügyi kapacitások elvárt minimumát ériék el és tartsák fenn. Szűk másfél évtizeddel később mindössze az országok egyharmada felelt meg ennek. „Ez nemcsak a járványkitörések elleni önálló védekezés képességére hat ki, hanem az egész világ helyzetét kockára teszi.” 2020-ban a kocka el van vetve. Ismét, és nem utoljára.